

ERDÉLY

VASÁRNAPI KÉPES MELLÉKLETE.

IGOR MOISEEV ÉS BALETTJE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ OROSZ NÉPI BALETT

Felejthetetlen élményben volt része az elmúlt héten Kolozsvár közönségének. Akik ott voltak a szovjet népi balettcsoport előadásán és látták a tánc, e legősbibb művészet csodálatos mesteri reprezentánsait, azt a szépséget, fantáziát és kifejező erőt, ami táncukat soha el nem felejthető élménnyé teszi, tisztában van azzal is, hogy az, aki e táncokat vezeti, tanítja, aki e táncalköteményeket elképzeli és megvalósítja, alkotó és olyan művész, mint csak nagyon kevesek.

Igor Moseev és egész balettkarának nagyszerűsége, eredetisége abban a lelki és szellemi kifejező erőben csúcsosodik ki, hogy a mozdulatban, a test csodálatos hajlékonyságában az emberi érzések és vágyak széles skáláját jutattja kifejezésre, mialatt közön-

ségét, tekintet nélkül társadalmi hovatartozandóságára, az elragadtatás teljességében egyesíti.

Vezetőjük Igor Moiseev sugárzó szemű fiatal férfi. Ő már nem táncol, csak alkot.

Mint szobrász a márványból, író a szavakból, festő a színekből, ő emberi testek mozdulataiból, arcok kifejező játékából, ötletek gazdagságából építi fel életművét, a Szovjet népeinek művészi táncjeleneteit.

Az üdeségnek, a legtisztultabb egyszerűség páratlan, utólérhetetlen, szinte a természet őseréjével ható varázsának voltunk élvezői a kolozsvári román nemzeti színház színpadán. Részletezni nincs terünk a látottakat, tehát csak az összehatásról írhatunk — s ez felejtetetlen, mámorító, lelki tisztulást adó volt.

A délutáni és az esti előadáson a színházat zsúfolásig megtöltő nagyrészt munkás- és földműves közönség tomboló lelkesedéssel ünnepelte mind a balett művészeit, mind Igor Moiseevet, az új orosz táncművészet e nagyszerű alkotóját. Az esti előadás végén mind a románság, mind az erdélyi magyarság nevében üdvözlő beszédek hangzottak el, melyek a román-szovjet barátságot hangoztatták. A közönség lelkesen ünnepelte Sztalin marsallt, aki szintén egyik megteremtője volt a szocialista művészetnek és Igor Moiseevet és társulatát a Sztalin-díjjal tüntette ki.

Elsődoldali képeink Igor Moiseevet és a felejthetetlen táncjeleneteket ábrázolják. Alanti képeink szintén e táncjelenetek szebbnél-szebb mozzanatait örökítik meg.

I
G
O
R
M
O
I
S
E
E
V
B
A
L
E
T
T
J
E

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ OKTATÁSRÓL

Irtá: WOLFF SÁNDOR

Mintegy kétszáz évvel ezelőtt Angliában megkezdődött technikai fejlődés, a modern ipari gépeknek feltalálása, megindította a modern kapitalizmus kifejlődésének folyamatát. Az ezzel egyidőben kialakuló ipari proletáriátus, védekezésükön a kapitalisták szervezett elnyomó és kizsákmányoló törekvéseivel szemben, megkezdte szakszervezeteinek kiépítését.

De már a kezdeti időkben is a gazdasági érdekvédelmen, a munkaidő megrövidítésén és más szociális kérdéseken kívül nagy gondot okozott az akkori vezetőknek a munkásság nagyfokú kulturális elmaradottsága.

A szakszervezeti mozgalom kialakulása minden országban más és más időpontra esik, mert a kapitalizmus kialakulása sem vette kezdetét egyidőben minden államban.

Kezdetben természetesen a legégetőbb szociális problémák állnak küzdelmeik előterében, de a 8 órai munkaidő, a kötelező biztosítás, az aggkori ellátás és más fontos követelések mellett fokozatosan előtérbe lép a munkásság kulturális színvonala, emelkedésének kérdése is. Az analfabétizmus leküzdésére, a mértéktelen alkoholfogyasztás elleni harc a kezdete az ezirányú munka megindításának.

A munkásság vezetői idejében felismerték a szükségét annak, hogy a tömegek kultúr színvonalának emelése nélkül erős és eredményes munkásmozgalom aligha lehetséges. Megindult a munka, a műkedvelő színjátszás, könyvtárszervezés, oktató előadások, szakszervezeti iskolák szervezése terén. Egymásután jelennek meg a munkásság lapjai, napilapok, szaklapok, tudományos és művészeti időszakos lapok. Mindezek segítségével, és ezenkívül nem utolsósorban a munkáspárt népszerűsítésével és kifejlesztésével sikerül elvonni a munkásságot a korcsmák, az iszákosság és kártya bűvköréből.

Egy évszázad áldozatos és küzdelmes, kitartó munkája kellett ahhoz, hogy ezek a kis szervezetek az első próbálkozások után megerősödvé, hatalmas, modern szakszervezetekké fejlődjenek.

A munkásságnak legelőször is le kellett vetkőznie a vallásos bigottság belénevelt koloncáit. Ki kellett hántania magát abból a hamis ideológiából, amellyel a szovinizmus béklyózta be tisztánlátását. Fel kellett oldódn az egyetemes emberi szolidaritás érzésé-

ben, hogy nemzetközi testvéri közösségbe tudjon összeforrni osztályával.

Az első világháborúig szédületes utat tett meg a munkásság, kulturális színvonalának emelése terén. De nem is csoda! Nem kisebb tanítómesterei voltak, mint Marx, Engels, Lassalle, Bebel, Jaurès, s még sokan mások, akik valamennyien arra törekedtek, hogy a „tudás hatalom” jelszavát gyakorlati valósággá emeljék a munkásság részére.

Az első világháború nagy csapást mért a munkásmozgalomra. Főleg a nemzetközi szolidaritás eszméjén ejtett nagy sebet, melynek súlyos kihatásai mutatkoztak a háború után. A reakció ezt kihasználva, valamint azt, hogy a munkásság áldatlan testvérharcban örölte fel erejét, létrehozta a fasizmust, megteremt a nemzetiszocialista „ideológiát”, kisajátítva a szocializmus jelszavait és tanításait egyes tételét. Mindezt egy zavaros, demogóg, de a tudatlan tömegnek tetszetős egyveleggé formálta, mellyel aztán sikerült a munkás- és középosztály nagyrészét (különösen Németországban) félrevezetni.

Hogyan volt mindez lehetséges? Hogyan sikerülhetett urrá lennie a demagógiának az igazság fölött? Csak egy magyarázat lehetséges: nem volt elég a felvilágosítás és oktatás terén végzett munka. Nem volt elég mély a meggyőzés ereje, melyet a tömegek a szocializmus ideológiájából nyertek.

Az európai munkásság nagyrésze szervezett volt, azonban nemcsak szakszervezeteiben, de párt-szervezeteiben is sok esetben csak érzelmileg volt bekapcsolódva, értelmileg kevésbé. Nem volt elég szilárd a bázis, amelyre meggyőződését építette. Ezt a szilárd alapot pedig csak a tudás és megismerés adhatta meg. Az öntudatos munkásnak nemcsak *hinnie* kell abban, amit a demokrácia és szocializmus tanít, hanem *tudnia* is kell, hogy mindez megdönthetetlen igazság, hogy kizárólagos alapja az egyedüli igazságos társadalmi rendnek.

Ezt a hibát kell nekünk most jóvátenni, ezt a hiányt kell pótolnunk minden erőnkkel és igyekezetünkkel. A tudás fegyverével és hatalmával kell felvérteznünk minden egyes dolgozót, hogy soha osztályöntudatától, a nemzetközi szolidaritásba vetett hitétől, egy igazságos társadalmi rend megvalósításának akaratótól el ne tántoríthassa semmi.

A Szocialista Ifjak Szövetsége propaganda alapjára, jólsikerült bált rendezett az elmúlt héten.

Felső képünkön a bál rendezőinek egy csoportja. Lent: a vezető triumvirátus egy felvonuláson.

Ez kell álljon jövő feladataink középpontjában. Minden erőnköt vezetőink és rajtuk keresztül tömegeink öntudatosítására, elméleti és gyakorlati kiképzésre kell fordítani. Különösképen áll ez az ifjúság nevelésével kapcsolatban, ahol egy átkos rendszer lélekmérgező munkájának eredményét kell megváltoztatni. At kell nevelnünk az ifjúságot, hogy gondolatvilágában teljesen átértékelődjének a fogalmak, hogy ismét hinni és bízni tudjanak a legszebb emberi eszmék: a testvériség, a szabadság és egyenlőség diadalában.

A természettudományos megismerés eszközeivel küszöböljük ki a vallási fanatizmust és babonákat. A társadalomfejlődés törvényeinek vizsgálatával, az osztály és osztályharc mibenlétének megvilágításával pedig meg kell szüntetnünk a sovinizmus minden átkos következményét.

Mindezekből világosan láthatjuk, mennyire fontos az oktatás és nevelés kérdése a munkásmozgalom keretében, különösképen most, az ezerfelé „izmusok” és értelmetlen faj-teóriáknak az emberi tisztánlátást megzavaró virágzása után.

Most, amikor a fasizmus teljes és végső vereséget szenvedett, ki kell irtanunk szellemi maradványait is az emberek gondolkodásából.

Ezért kell az oktatás kérdésének megoldására a legnagyobb súlyt fektetnünk.

József Attila, a szocialista költő

Irtá: FARKAS IMRE

Immár nyolc éve volt december 3-án annak, hogy a háború utáni költőnemzedék egyik legsajátosabb egyénisége: *József Attila*, a balatonszárszói állomáson egy tehervonat elé vetette magát. A 32 éves költőt a vonatok kerekei darabokra szaggatták.

József Attila sorsa igazi költő-sors. Magányosan, meghasadt lélekkel, „emberül vívódott a népek nyomorával“. Ez az életküzdelem és vívódás ösztönzője volt költői kibontakozásának. A mélységből jött, a Ferencváros perfrólájáról és hasztalanul keresett menedékét a rideg emberi társadalomban. *Tragikus haláláig az utca és a föld fia maradt.*

József Attila sokoldalú költő volt. E rövidlélekzetű visszaemlékezésben a *szocialista költőt* szeretnők megismertetni olvasóinkkal, hiszen a háború előtti hivatalos irodalom nem fogadta be az „adott világ“ költőjét, a lázongó forradalmárt, aki költészetének témáját a mindennapi életből merítette és ennek az életnek a szépségeit akarta megmutatni. Öntudatos költő volt, igen fogékony társadalomtudományi és lélektani problémák iránt. Tanulmányt írt *Freud*, *Bergson*, *Marx* és *Hegel*-ről. *A tisztázott fogalmakat, az érteimet kereste* és gyűlölte mindazt, ami dagályos, a káoszt és a homályt. Nem egyetlen társadalmi osztály, vagy réteg költője akart lenni, egész nemzetét akarta tanítani...

Már gyermekkorai verseiben *szociális vágyakkal teletűzdelt, újszerű motívumok bukkannak fel.* Életörömtől duzzadó, gyermekded, olykor groteszk képek villannak ki verseiből, melyek üdeségükben megnyerőek: „Terebélyes vadalmak lenni, hogy testéből jóllakjon minden éhező kisgyermek s ha majd egykor kiszárad, lángraival felszárná könnyeit a bús árváknak.“ A nagy elődök hatása kísért még ezekben a zseni versekben. *Tóth Arpád*, *Juhász Gyula* a tanítómesterrel, majd *Kassák* expresszionista képei villannak fel: „Keményderékú gyárbörtön dús füstje száll a piszkos égre föl“. Más soraiban mintha a későbbi, érett költőt hallanók, bár ezekben is érezni még az előző nemzedék, így *Ady* hatását:

De felnőtünk már valahára,
Kik nem tudjuk, mi az vigan élni.
És mostan vashittel, jó bátorsággal
Sorsunk aka-juk fölcsérélni.

Mi vagyunk az Élet fiai,
A küzdelemre fölönt daliák,
Megmozdulunk, hejh, összeroppan akkor
Alattunk ez a régi világ!

Már ezekben a sorokban is ott bujkál a későbbi József Attila. A múlt emlékeit így vetíti ki később, érett korszakában „Levegőt!“ című versében, mely szerelmi versei mellett, a legdrámaibb hangon fejezi ki a költő szabadságvágyát:

Felnőttem már. Szaporodik fogamban
az idegen anyag,
mint szivemben a halál. De jogom van
és lélek vagy agyag
még nem vagyok s nem oly becses az irhám,
hogy érett fővel szólanul kibírnám,
ha nem vagyok szabad!

Fiatalkori versköteteiben a költő nem látja még világosan a társadalmi összefüggéseket, de már sejti azokat. Az igazságot keresi mohón, fiatalos elánnal. Amolyan betyárkodó Abel, kinek lelkét az isten fogja, gondolata az ördögé: „Szajunkra a jövő hágott, kiáltunk emberebb világot, szeretetet, szabadságot“. Ebben a korszakban írja a „Szegényember balladája“ és a „Szegényember szeretője“ című verset és nem véletlen, hogy négy, a szegényember problémáival foglalkozó vers került egymásmellé ebben a kötetben. Anarchizmusa, gyermekkori hetykesége mindinkább lefoszlik; *immár számottevő költészetét világgával és lehetőségeivel.* Költői intuícióval megérzi a fordulót: „Változások nehéz szagát görget a szél — s mocsárkodó tenger alól zászlós — piros lobogással kiugrik a láng“. A számokról ír, a kollektív együttartozás eredeti ellegóriáját villantva élénk; *jövendő férfiakról, akik az erő és szelidség lesznek és szétszaggatják a tudás vasálarcát. Az üvegöntőkről, akik nagy tüzeket raknak és vértükkel és verítékükkel összekeverik az anyagot és amikor megvirrad a nap, a városba meg a tanyai viskókba elviszik vele a világosságot.*

Igen nehéz volna kiemelni költői rekvizitumokban gazdag verseiből a városi és népi költészet elemeit, hiszen falusi képekkel és szimbólumokkal tűzdelt tele dübörgő ütemű városi verseit. Szinte egybeolvasztja e két világot, ami ritkán sikerül más költőnek. Igaz, hogy József Attila változatos életpályáján volt kuzoricasósz, disznópásztor és napszámos, nűg a városi proletárlátus nyomorát és küzdelmét a külvárosban, menedékhelyeken élte át. *Igy tehát hiteltérdemlők, belülről ismertek meg mindkét társadalmi réteg életkörülményeit és azokat mintegy átlenyegelti költészetében.*

József Attila költői fejlődésében új állomást jelentenek a harmincas évek elején, az ú. n. válságzsendőkben megjelenő versei. Nem véletlen, hogy a „Külvárosi éj“ című kötete 1932-ben — a gazdasági válság tetőfokán — jelenik meg. Tisztaban van azzal, hogy a költő „neve, ha van, árúvédjegye, mint akármely mosóporé“, ezért színt kell vallani, ki mellé szegődik. Az idő sürget és a költő, a társadalmi változás hordozója, válaszol: „Rongy ceruzámat inkább leteszem s közszerűlöm a kasza élit, mert földünkön az idő érik, zajtalanul és félelmesen“.

Ekkor írja öntudatos marxista versét a „Munkások“-at. *Felismeri az imperialista versengés lényegét,*

a forgolódo tőkés birodalmakat, a termelő zabálását, a tátott tőke mohó száját. Ugyanakkor látja a város érdes részét; a vasbányák, gépek és fémkeblű dinamók sivár világát és tudja azt is, hogy a történelem futószalagára szereve már készül az új, emberibb világ. Melyik költő írt ilyen világosan, ilyen félreérthetetlenül a munkásság nagy kérdéseiről? Ki írta le versben előtte azt, hogy „a munkabér, a munkaerő ára“? *Ady nem írhatta, mert Ady nem élte a munkásság életét, Kassák pedig szántszándékkal kirekeszti verseiből a pártköltészetet. És éppen ebben rejlik József Attila szocialista költőmivoltának nagysága.* Egy pillanatig sem érezzük, hogy ú. n. irányköltészetet ad. A villogó kaszakban, golyók kopogásában, csörgő boltokban a szövőgép finom munkáját, az orsók zaját véljük hallani. Mennyire távol van ez a plakátköltészetől! *Tiszta költészet ez, a klasszicizmus szabályainak megfelelő, finom zeneiség, melyet az előző nemzedéktől örökölt a költő.* Csak a hang más és ebben van költészetének nagysága. „Bánat“ című versében a levelek zizegnek, mint a rőpécédulák, mert ez is szervesen hozzátartozik a költő világához, a harchoz, az agitációhoz. Verseiből nem rekeszti ki az új költői képeket, *nem szűkítheti le világát, mert az határtalan.* Omladozó falvak, holt tanyák és külvárosok lomha tája, hol olajos rongyokban az égen megáll, sóhajt az éj. Megjelenik előttünk a gyárak és üzemek vigasztalan világa, macska kotor a palánkon és a bogárhátú dinamók hűvösen fénylenek. Munkások, virrasztó proletárok onnakk a romlott fényű lámpák alatt. *Igyen készül a jövő...*

Van a költőnek egy történelmi materialista ódája „A város peremén“, mely a legszabatosabban fejezi ki az új életigenléssel jelentkező történelmi osztálynak: a munkásságnak, a proletárlátusnak a vágyait:

— ilyenek vagyunk.

Új nép, másfajta raj.
Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az éz, hanem
a szén, vas és olaj,

A való anyag teremtett minket
e szörnyű társadalom
öntőformáiba lötyintive
forrón és szilajon,
hogy helyt álljunk az emkeriségért
az örök talajon.

Igen, egyedül ez az osztály képes helytállni az emberiségért az örök talajon, *ez képes telíteni a régi formákat új tartalommal.* A költő számotvet a mindennapi élet nehézségeivel, a jövőt fürkézsi, a harmóniát keresi:

Mig-megvilágosul gyönyörű
képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi,
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
„szétömlőket“ idebent...

Szocialista költő és forradalmár volt. A munkásság, a haladószellemű

A francia népbíróságok több, mint száz francia író és művészt ítéltek halálra, illetőleg súlyos börtönbüntetésre azok közül, akik a náciizmus mellé állottak s írásban, képen, vagy szoborban az elnyomókat dicsőítették, fajelméletet, vagy reakcionárius eszméket hirdettek. A haláraitéltek, illetőleg életfogytiglani fegyházra ítéltek között van a világhírű Charles Maurras, továbbá Henry Beraud, George Suarez és az egy időben nálunk is népszerűsített Jean Giono, a francia „népiesek” kétségkívül tehetséges paraszti-írója, aki misztikus, „földszagú” írásaiban kitűnően értett a fasiszta gondolatok és érzések pro-

pagálásához s akinek műveit — nem minden célzat nélkül — *Illyés Gyula* fordította le magyarra. *Gionot*, a szintén világhírű Paul Morand-t és a vad antiszemizmust hirdető *Celinet* csak in contumaciam ítéltette el a francia népbíróság hamarra, illetőleg hosszú fegyházbüntetésre, mert még idejében külföldre szöktek a megtorlás elől. *Montherlant*-t eltiltották az írástól azért, mert Beraud társaságához tartozott.

A francia népbíróságok könyörtelen ítéletei, amelyeket az áruló írástudók ellen hoztak, egy nálunk is fölöttébb aktuális kérdést döntenek el, azt a kérdést; vajjon az író felelős-e azokért az eszmékért, azokért a megnyilatkozásokért, amelyekkel műveiben állásfoglal korá szociális és politikai eszméivel és cselekedeteivel szemben?

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy nincs Európának még egy országa, ahol az író tiszteltebb, jelentősebb, a közélet vonalán elismertebb személyiség volna, mint éppen Franciaországban. S talán Anglián kívül nincs még egy ország, ahol a szellemi szabadság hagyományai olyan mélygyökerek volna, mint Franciaországban. Anatole France és Zola mellett a jobboldali Barrès és Bainville, Bourget és Morand tökéletes szabadsággal írhattak, vitatkozhattak s népszerűségük gyakorta vetekedett a haladás eszméit hirdető írókéval. Franciaországban nem volt se politikai, se szellemi diktatúra; a gall esprit nem tűrte a béklyót s nagyon komolyan vette a kifejezés szabadságát.

S ime: Franciaország, a pusztulásból, vérből, megalázásból újra felemelkedő Franciaország népbíróságai kíméletlen, még az életet sem kímélő ítéletekkel sújtják azokat az írástudókat, akik a nagy történelmi megpróbáltatás idejében az ellenség eszméi mellé állottak s ezzel az „örök Franciaországot”, az emberiség hazáját, az Európa legnemesebb szellemét és hagyományait őrző Franciaországot árulták el.

Franciaország, a szellem hazája ítélte áruló írói felett s ezzel az írói felelősség kérdését is eldöntötte. A francia népbíróságok kellehetetlen ítéletei azt a felfogást igazolják, hogy a tehetséges nem enyhítő körülmény azokkal az írástudókkal szemben, akik a szellem eszközeivel a szellemet árulják el s hogy az író szabadsága csak addig tisztelteméltó, amíg

ezt a szabadságot nem a népek, osztályok és fajták szabadsága ellen használja fel, hanem éppen a szabadságért, az igazságért, a százszor szent életért harcol vele és általa.

A francia áruló írástudók elleni súlyos ítéletek nem azokat a jószándékú széplelkeket és magukat humanistáknak érző írókat igazolják tehát, akik a hitlerizmusban vétkes írók számára bünbocsánatot hirdetnek, hanem sokkal inkább azokat, akik a megtorlást, a demokráciák szellemi életéből való kirekesztésüket követelik.

Mert nemcsak azok a bűnösök Európa tragédiájában, harmincmillió ember pusztulásában, akik cselekedetükkel idézték fel a szörnyű katalizmust, hanem azok is — s talán főleg azok —, akik a toll és a betű erejével ezeknek a cselekedeteknek értelmi és érzelmi igazolást adtak s ezzel mintegy értelmi szerzőivé váltak azoknak a borzalmaknak, melyeknek hatása alól talán évszázadok múlva sem fog felocsudni a tisztult emberi lelkiismeret.

Azok, akik az aljasat, a nemtelent, a bestiálisat a szépség, a művészet varázsával ruházzák fel, vétkesebbek azoknál a gátlás nélküli dúvadaknál, akik nem is akartak másnak mutatkozni, mint amik valójában voltak: állatoknak. De az író, ha tehetséges, ha méltó erre az elnevezésre, a magasabbrendűség illuzióját tudja kölcsönözni a legalantasabb érzéseknek és gondolatoknak is. S a fasiszta írók ezt cselekedték, nemcsak francia, hanem magyar, olasz, román, norvég vonatkozásban is. Istenivé emelték az istentelent, nemessé a gyalázatosat, nemzeti érdeké a nemzetárusítást, emberi próbálták hamisítani az ember-telent s az irodalmat a fasiszmus politikai bordélyházának érzékcsiklandó reklámjává alacsonyították. Európai érdekről beszéltek, holott csak a saját mohó, eltévelyedett érdekeiket akarták szolgálni.

Csoda-e, ha most lesújtott rájuk a megtorlás bárdja? Az volna csoda, ha nem sújtott volna le! Akik a szellemet a szellem látszatával árulták el, nem foglalhatnak többé helyet a demokráciák, a szociális igazságtevés világában. A francia példaadás bennünket is kötelez. S ezt végre meg kell érteniük a mi íróinknak is, ha — akaratlanul bár — nem akarnak cinkosaivá válni a szellem és a nép írástudó árulóinak!

ifjúság szívébe fogadta, a magáénak vallotta. Es tragikus halála után ez a munkásifjúság juttatja el porladó tetemét a balatonszárszói temetőből az ország fővárosába. „Ea a szárszói temető — írta Veres Péter — Magyarország jelképe és József Attila hányatott életének stilszerű befejezése.” Itt, ezen az elhagyatott, kopár és virágtalan szárszói talszon volt a költő sírgödre, nyugvóhelye, korhadt, földbesüppedt fejfák között, távol kedveseitől, barátaitól. A munkásifjúság fillérenként gyűjti össze a kihantolás és temetés költéséit, hiszen a hatóságok, vagy éppen a hivatalos irodalom részéről csak gáncs éri őket, támogatásukra nem számíthatnak. *Táncsics Mihály* a rokonlelkű forradalmár sírja mellé szeretné temetni. A munkásság eme szándéka időelött nyilvánosságra került, így ez a terv is megíusult. Végül ismeretlen nevű polgárok között jelölik ki sírhelyét. Itt nyugszik a költő, aki „*Ars poetica*”-jában példaadón jelöli meg az új költők etikai magatartását és útmutatót egyben a szabad, emberi élet felé:

Én túllépek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolgáló ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Szíszegre se szolgálók aljas,
nyomorító hatalmakat.

Nincs alku — én hadd legyek boldog!
Másként akárci meggyaláz
a megjelölnek pirosló foltok,
elissza nedveim a láz.

Én nem fogom be pörös számat.
A tudásnak teszek panaszt.
Rám tekint pártfogón, e század:
rám gondol, szántván, a parvaszt:

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között;
rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol taborokba gyűlt blangok
verseim rendjét üldözik,
földindulnak testvéri tankok
szertedübbögni rimeit.

Én mondom: Még nem nagy az ember.
De képzelet, hát szertelen.
Kísérje két szülője szemmel:
a szellem és a szerelem!

Igy készül

Egy évvel ezelőtt indítottuk el útjára lapunkat, az „Erdély“-t. Minden anyagi alap nélkül, csupán néhány lelkes pártvezető és három-négy újságíró akarata és hite volt az alaptőke, mellyel ez a vállalkozás elindult, és ma elmondhatjuk, eredményes munkát végeztünk.

Olvasó és előfizető-táborunk a legnagyobb szeretettel ragaszkodik lapunkhoz. Ezt legjobban az bizonyítja, hogy amikor nehézsé-

gekkel küzdünk, amikor pénzügyi okozta terjedelemlé-
kentes vagy a drágaság miatt
áremelés népszerűtlen eszkö-
kell fordulnunk, olvasóink a
sem hagynak el bennünket,
csökkenő ragaszkodással és
értéssel segítenek át a nehé-
geken.

Képeinkben most bemutatjuk
hogyan és hogyan készül lapunk.
Jövő számunkban pedig fel-
kötözzük sajtónk szellemi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ ATOMERŐ

AZ ÚR (fehérszakállas, jószágos aggyasztán, ahogy naiv lelkek elképzelik): Péter!

SZT. PÉTER (a kulcsokkal): Uram?

AZ ÚR: Mi van azzal az apró féreggel Föld nevű csillagomon?

PÉTER: Az embert gondolod Uram?

AZ ÚR: Persze, persze az embert. Milyen szórakozott vagyok. Hát megvan még?

PÉTER (Óriás távcsövével le-
kémlel az Ūrbe): Ūgy látom, meg.

AZ ÚR: És mit csinál?

PÉTER: Nyüzsög.

AZ ÚR: Miért nyüzsög? Nem tud nyugton lenni?

PÉTER: Ronda egy fajzat. Már megbocsáss Uram, hiszen a Te műved, de azt hiszem, mikor teremtetted, nem is sejtetted, hogy mivé válik idővel. Most például azért nyüzsög különösebben, mert helyreállítja városait, hidait, meg gyárait, amiket nemrégén összerombolt.

AZ ÚR (Szórakozottan): Ki?

PÉTER: Az ember nevű féreg Uram. Előbb mindent összerombol, aztán évekig épít. Majd kezdi előlről. Ez a játéka.

AZ ÚR: Érdekes. És ezt szereti?

PÉTER: Ūgy látszik, mert ton ezt csinálja.

AZ Úr: Különös egy állat.

PÉTER: Ez semmi Uram. Ūres időmben sokszor figyelek. Mondhatom: elképpesztő. Te például ötvenezer darab halt földön él. Ehen, Uram, mikor föld tele van gyümölcsevel, roszkával, az ember rakogabonával zsufoltak, s a tengertől jönnek a halak.

AZ ÚR: Hm. És mégis éhen halnak sokan. És a többiek hagyják meg?

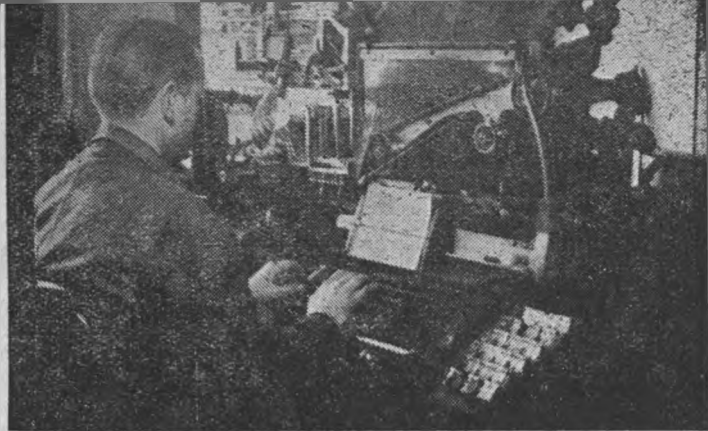
PÉTER: Hagyják. De ez semmi. Szeretik ép, erős fiataljaikat másra szabadítani, külön egyenruhákban, akikkel legyintgatják egymást. A betegeket, a gyerekeket és nyomorékokat gond nélkül kiválogatják és csak az egészségeseket küldik meghalni. Orvosokkal kiválogatják ki őket.

AZ ÚR: Hiszen akkor Ūrültél?

PÉTER: Olyanok, mint a gyerekek. Golyóznak. Agyugolyóznak meg bombákat gyártanak. És fektetik minden aranyukat, minden energiájukat. Fiataljaik tanulhatnak, hogy hasznára legyenek a többieknek, nem utasíthatnak, nem ismerhetik meg a lakóhelyük, a Föld szépségeit.

INDUL A ROHAM!

ERDELY

terkesztőit és vezetőit...
 A legfelső képünk a
 tal egy részét mutatja
 elmaier Ottóné, lapunk
 pénztárosa a baloldali
 Alatta a kiadóhivatal
 női. A két alsó képen a
 nők csoportja, amint az
 illanátat várják, élükön
 el", Jenei elvtárssal.
 Alon fenn a szedőgépet,
 szedő nyomdászok egy
 mutatjuk be. A lefelé

következő kép a nagy rotációs gé-
 pet, a legalsó pedig a vágógépet
 ábrázolja munka közben.

Fenn a balszélső kép a rotá-
 ciós gép egy másik részletét, a
 jobboldali szintén azt ábrázolja,
 amikor a kész lappéldányokat egy-
 másután ontja magából.

Középen balra a Minerva-üze-
 mek vezetője, Kiss Márton elvtár-
 sunk, jobbról pedig a nyomda-
 üzem vezetője, Magyarós Géza
 elvtárs munkaközben.

M B A

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Irtá: G. B. SHAW

m annyira sóvárognak.
 n és szegénységben él-
 külön-külön mindegyik
 y ugyanazzal az erővel,
 olyókat gyártanak, cso-
 rosokat és boldog kert-
 tnének.

Mit gondolsz: mi ennek

Ez a háború-játék, ami
 élyük. Innen fentről
 állapítani, hogy miért
 Talán mert folyton egy-
 t akarják.

Ostobaság, elég gaz-
 gy a föld valamennyi-

Az is lehet, hogy a
 teszik. Mindegyik más-
 ruhát visel, meg más
 szél. Ezért dühöngenek
 Nincs egy szemernyi
 Előbb legyilkolják egy-
 n ünnepségeket rendez-
 is sírjánál és szónokol-
 ban a legtöbbet beszélő
 földön. Beszélni, azt tud-

Elég. Én boldogságra
 n őket. Mit ajánlasz?
 t küldjek rájuk, víz-
 y tudsz valami újat?

Tudok. Nem méltók rá,
 pusztítsd el őket, Puszt-

títsák el ők önmagukat, hisz ezt
 ügyis imádják. Add kezükbe az
 anyag titkát. Had' bontsák fel az
 anyagot. Ismerem őket. Tudatá-
 ban lesznek, hogy ezzel a tudás-
 sal paradicsommá varázsolhatják
 a Földet, ahol napi egy-két órai
 munkával boldogan élhetnének
 szabadon, gazdagon, szép tájakon
 és csodálatos kertvárosokban. De
 ők nem ezt az utat választják
 majd, hanem felrobbantják önma-
 gukat. Jó lesz így Uram?

AZ ÚR: Jó lesz.

(Néhány földi év telik el, ami
 a paradicsomban egy röpké pilla-
 nat.)

AZ ÚR (szórakozottan): Vala-
 mi kis pukkanást hallottam.

PÉTER (lenéz az Urbe): Most
 robbant.

AZ ÚR: Mi?

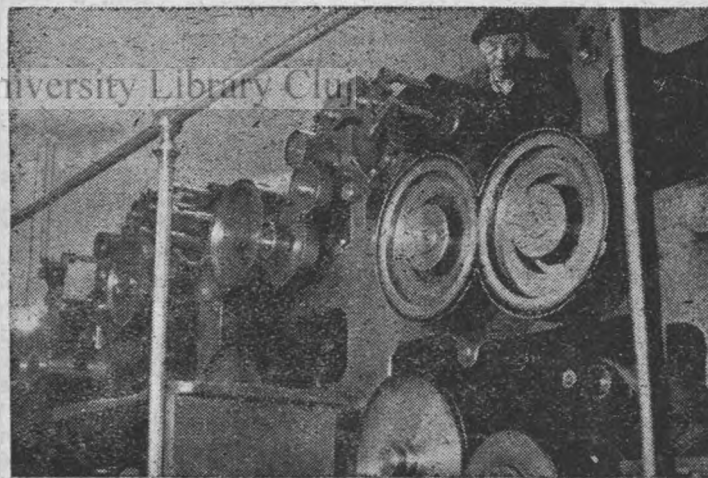
PÉTER: A Föld.

AZ ÚR: Persze, a föld, amiről
 az imént beszéltünk. Az a csepp
 bolygó, az ember nevű féreggel a
 hátán.

PÉTER: Igen Uram. Az élet tel-
 jesen megszűnt rajta. Halott boly-
 gó lett.

AZ ÚR: Jó, csak hadd keringjen
 tovább. Idővel aztán ki kell vonni
 a forgalomból.

Marton Lili fordítása.

AZ EMBER ÉS A GÉP

Tények irodalma

IGY TÖRTÉNT...

Irták: SZILÁGYI ALIZ és VAS VERA

Egész nap kitérdeltük hiányos ruházatban, egyik kezében a halott mája volt, másik kezében tábla volt ezzel a felírással: még akartam enni társaimat. — Akkoriban reggelente az ugynevezett Gemüse-kommandóban (zöldségszállítók) dolgozó társaink sokszor találtak a burgonya, vagy marharépe-veremnél egy-két agyonlőtt nőt vagy férfit. Éhesek voltak. Néhány burgonyát akartak lopni s az életükkel fizettek érte. — És napközben is. Amíg húzták a szekeret, burgonyás zsákokkal megrakva, többször voltak tanúi agyonlovetéseknek, agyonveréseknek. Hogy miért? Mert krumplihéjat lopják, reáadni Zehlappelre. (Megszámlálás.) — Mert naponta két-három órát is kellett appeit állaunk. — Láger Zsuzsi elegánsan, ápolt szépsége tudatában, angora-kosztümében, vagy tevező kabátban, nagy kutyakorbáccsal kezében elvonult a sor előtt s jaj volt annak, akit nem talált eléggé légszes vigyázz-állásban. Jól összeverte az illetőt és az egész blokkot megbüntette többórás kiállással, esetleg egy-kétnapi ételelvonással.

S az étel mindennap kevesebb és kevesebb volt. És higabb. A végén ehetetlen moslék volt csupán, de már azt sem bántuk, csak eleget adtak volna belőle. Vártunk hosszú sorokban az ételes kiblik előtt, reszketve, hogy jól mérjék meg. Éhesen és fáva. S a blokova legtöbbször nem keverte fel, csak a vizet adta a tetejéről. A sűrűt eladta aranyért. Volt olyan blokova, akinek ötven arany karkagyrúje volt.

Es a ruhatetük is mindjobban szaporodtak. Szappan, víz és váltóruha nélkül ez nem is volt csoda. — Az ivóvíz fertőzött volt, a hastífusz esetek gyakoriabbak lettek. S egyszerűen elterjedt a hír: kiütéses tifusz ütötte fel fejét az egyik blokkban. A revier (kórház) kicsi volt, piszkos, az egészségügyi személyzet pedig nagyjából lényelzsidókból állt, akik többévi lágereietuk alatt elvesztették emberi józanságukat. Még a haladókó betegek is ütötékverték, az ételüket ellopták. Tisztelet az egész kevés kivételnek, a legtöbbjük éppu olyan kegyetlen volt, mint az SS-szani-

téc, aki a revieren orvosi vizitre, vagy kötozésre váro betegekét órákig kint hagyta a hidegben állni s ha nem álltak clég szép egyenes sorban, össze-vissza verte, addig rugdosta őket, amíg sokan elájultak közülük.

A kiütéses tifusz ellen oltást adtak, természetesen nem az egész lágernek, hanem csak az orvosoknak, ápolónőknek s néhány protekciós blokkvának. Három egymásután következő héten át oltottak. S azután — mindegyik beltott — súlyosan megbetegedett kiütéses tifuszban. Hogy kísérleti oltóanyag volt-e ma sem tudjuk. De sokan a beoltottak közül meg is haltak és kivétel nélkül mindegyik nagyon súlyos beteg volt. Megbetegedtek azok is, akiket nem oltottak. Egynás hegyén-hátán, a földön és folyosón, a WC-ben és mindenütt önkívületben fetregő betegek feküdtek. A kis kórház tele volt. Egy keskeny ágyban három beteg feküdt. S a fertőző osztályon skarlátost, difteritiszest és kiütéses tifuszt fertettek igen gyakran össze egy ágyba.

Döntő órák

Bergenbelsen, a halál-tábor egyre zsúfoltabb lett. Az előrenyomuló szövetséges csapatok mind szűkebbre vonták a kört Németország körül s a különböző táborok szerencsétlen lakóit a kiürített táborokból ebbe a haláltáborba vonták össze. Naponta érkeztek ide ezrevel nők és férfiak. Volt olyan eset, hogy pár hét alatt a sok gyaloglás és éhség miatt mind elpusztultak. Útközben sokat agyonlőtték. Aki lemaradt, az halálfia volt. A bombatámadások is sokat pusztítottak el közülük. Enni nem kaptak. Azok, akik végre megérkeztek Bergenbelsenbe, a kiütéses tifuszt kapták el es ebben a betegségben pusztultak el. Orvosság nem volt. Szíverősítő sem. Nagy protekcióval, kenyérért, aranyért, cipőért lehetett egy-egy Sympathol-tablettát, esetleg Coramin-cseppeket kapni. De ehhez összeköttetés kellett. A foglyok többsége tetvesen, egymásra torlódva, a hullakkal összekeveredve, teljes önkívületben feküdt. Kiabáltak, sírtak, jajgattak és — meghaltak. S a hosszú éjszakák! Vízet, vizet! — kiáltotta egy-egy őrző, mi-

alatt egy másik deliriumban vergődő ez kiabálta:

— Halló, itt rádió Berlin beszél, most a meket mondok. A gyermekemet ellopták a disznók. Éva, Evikém, hol vagy?

Egy másik ezt kiabálta:

— Elégek, jaj, a krematóriumba vittek!

Azután elcsendesedett a zaj, egyesek agonizálva, zihálva hőrögtek, mások jobban lettek. Amikor megvirradt, a blokova röviden csak ennyit mondott:

— Vigyék ki a blokk elé ezt a hús halottat.

S a lázas betegek támolyogva húzták ki halott társaikat s közben aggódva kérdezték önmaguktól, hogy vajjon mikor kerül rájuk a sor?

Eleinte a halottakat szekereken vagy autókon a krematóriumba vitték. Később azonban már ezt sem tették, hanem a blokkok előtt és a szabad mezőn feküdtek teljesen meztelenül.

A táboron suttogva futott végig a hír:

— Az angolok közelednek! Az ágyúzás már egészen tisztán hallatszik. A német raktárakból kifogyott a kenyér.

Mindenki a végsőkéig feszítette meg erejét, mert éreztük, hogy döntő órákat élünk. Az SS-ek civil ruhákat szereztek be — mondták a jólértesültek. Mások még többet tudtak s arról beszéltek, hogy az SS-ek leisszák magukat, menekülésre készülnek s magukkal akarják vinni a tábor lakóit is. Egyesek arról tudtak, hogy a tábor alá van aknázva s felrobbantják.

Már hat napja nem kaptunk kenyeret. Naponta egyszer fél liter levest kaptunk. Huszonnégy óra alatt többször ajultunk el az éhségtől. Egyszerre csak felrobbant a vízvezeték. Krammer, a parancsnok robbantatta fel, hogy vizünk se legyen.

Az ágyúzás mind közelebről hallatszott. Idegeink a végsőkéig megfeszültek a magunknak feltett kérdés súlya alatt: ki lesz itt előbb — a felszabadító angol csapatok, vagy az éhhalál? A meztelen hullák száma egyre nőtt a mezőn. Ameddig a szem ellátott, mindenütt egymásra torlódó hullagegyek. Mennyien lehetnek már? Tízezren, vagy annál is többen? Minden nap egy évnek tűnik. Nem tudjuk hányadika van, sem azt, hogy milyen nap. Időszámításunk leegyszerűsödik: 18-ik napja nem kaptunk kenyeret s tizenkettedik napja nem kaptunk vizet. Egyesek őrzőgő lázuktól úzva, négykézláb másznak ki valamelyik pocolyához, esetleg a WC-hez, hogy szomjukat csillapítsák. Egy napon hús volt a levesben. (Folyt. köv.)

André Malraux, a francia propaganda élén

Párisból érkező híradás szerint, a francia kormány tájékoztatásügyi minisztere André Malraux, a neves regényíró lett.

Az újabb idők államai, propagandaügyi minisztériumok által igazolják magatartásukat és rendszerüknek ideológiai létjogosultságát. A propagandaügyi minisztérium működésétől függ nagymértékben valamely államnak nemcsak belső fejlődési útja, de döntően befolyásolja nemzetközi erőviszonyokban való elhelyezkedését és elismerését is.

A szélsőjobboldal főereje — amint tapasztaltuk — a propagandában rejlett, mely a hitlerizmusnak németországi uralomrajutása után bebizonyította azt, hogy a megszervezett hírverés a leghajmeresztőbb tettekre is meg tudja nyerni a reakciós tömegeket. Gondosan kiagyalt hazugságok útján sikerült Goebbelsnek és zsoldosainak, a gazdasági nehézségek között botladozó társadalom ősi ösztöneit felkorbácsolni és egy gonosztevő társaság rendszerét ideiglenesen uralomra juttatni, vértengert árasztván az emberi közösségre.

A felszabadulás propagandája, — szemben a fasizmus elvetemült célkitűzéseivel, — nem a hazug handabandázások s fenyegető sárkányok, hanem a humanizmus jegyében hirdeti a szabadság, a demokrata társadalom építő eszméit, melynek régi harcosa André Malraux is, a kiváló író, Francia-

ország új propagandaminisztere. Negyvenben, a francia kormány tájékoztatásügyi minisztere szintén egy ragyogó tollú regényíró volt: Jean Giraudoux, aki humanizmusa által Malrauxval némileg eszmei rokonságban is áll.

André Malraux — tehetség tekintetében — méltó utódja Giraudouxnak, de életformája, aktívabb művészete és radikálisan szocialista beállítottsága következtében

M A R X

*Az ágy fölött, barokk keretben
Borong a képe, béna ór, —
Nemrég talán a gyermek Isten
Derült e helyet, a fej fölül.*

*A légy piszok bizony belepte,
Fakó a színe, néma már, —
Rég volt, mikor fönnen hirdette:
„Föl, föl, te harcos proletár!”*

*Elgondolom: így lesz az ember
Istenné, s múlttá így fajul;
A képe hallgat türelemmel,
É törvénye teng hazátlanul.*

FENYVES JENŐ

Giraudouxtól élesen különbözik. Giraudoux progresszív felfogásában van valami játékosság, valami mesterkélttség, Malraux viszont a reális, a dinamikus demokrácia kiélési lehetőségeinek híve, aki meggyőződésének megfelelően vesz részt hosszú évek óta, különböző népek szabadságharcáiban, a nemzetközi reakció sátánseregei ellen.

Túl az életábrázoláson és a művészi vonatkozásokon, minden író műve által nyilatkoztatja ki élet-szemléletét, vagyis a közösség problémái iránti érdeklődését, vagy azoktól való elzárkózását. André Malraux regényeiben bátran domborítja ki demokrata világnézetét, hangot adva azon együttérzésnek, melyet benne a reakció rendjének verejtékező, kiszákmányolt tömegei ébresztettek fel. Gyakorlott tollal ábrázolja az energikus cselekedetekbe sűrített sorsokat, az elnyomók és elnyomottak összelütközéseit, s a felettük mindenütt és mindig ott uralkodó hatalmas közösségi erőt.

André Malraux — akárcsak a tizenkilencedik század elején Byron, a nagy angol költő Görögorszáért, — fegyveres kézzel küzd a kínai Koumintang forradalomért és igazságkereső, nyugtalan vérmérséklete a spanyolországi véres küzdelmekbe sodorja, a Franco, Hitler és az imperializmus kalmárai által vérbefullasztott harcok alkalmával. Kínai élményeit a Hódítók, valamint az Emberi sorsok című regényeiben írja meg, spanyolországi küzdelmeit pedig, a Reménység című munkájában tárja elénk. Nyers és tárgyilagos módszerrel mutat rá a tömegek nyomorúságos vergődésére, a szociális érdekellentétek emberséges megoldási szükségyszerűségére s azokra az erőkre, amelyek forradalmárt csinálnak a tömegekből, — gyors, ideges és eleganciától mentes, de mindig a nagy lelki kirobbanásos felé siető stílusban. Írói munkásságáért egyhangúlag nyeri el a Goncourt-díjat, mely tudvalevően a legnagyobb francia irodalmi kitüntetés.

Franciaország politikai vezetőinek egén, André Malraux új csillag és ha végignéznünk a tájékoztatásügyi miniszter tárcájára számbajöhetőek között, kétségtelesen Malraux látszik rá a legalkalmasabbnak, örök nyugtalansága, agilitása, tehetsége révén. Ma negyvennégy éves, de mögötte harcos emberi és írói mult áll, mely biztosíték arra, hogy most, midőn a felszabadított országok megfeszített erővel igyekeznek szétzúzni a fasizmus véres bilincseinek maradványait, André Malraux, mint propagandaminiszter is hivatottan fogja állását betölteni és töretlen energiával fogja irányítani politikai vonalon Franciaország, szellemi frontját az igazság, a béke és a szabadság szmei érdekében.

SOMOGY ZSOLT

Szocialista iskola

Rovatvezető: WOLFF SÁNDOR

Ez a lelkesedés még ma is átüt utolsó, mélyen megrázó, prófétai szavain, melyeket ez a nemes gróf halálos ágyánál összegyülekezett barátaihoz és tanítványaihoz intézett. Olyan ezavak ezek, melyeket a szocializmus minden harcosának mélyen szívébe kellene vésnie:

„Ti olyan időknek mentek elébe, amelyben a jól kombinált erőfeszítés határtalan eredményhez fog vezetni. Rodriguez ne felejtsetd el: nagyot alkotni csak lelkesedéssel lehet. Egész életemet egyetlen gondolatba foglalom össze: valamennyi embernek legszabadabb fejlődését lehetővé tenni.”

Saint-Simon szocialista elmélete Fourier-vel ellentétben az osztályharcos gondolatot képviseli, de nem a munkásosztálynak a burzsoáziával szemben, hanem a „nemzeti” pártnak a „nemzetietlennel” szemben. A nemzeti párt alatt az ipari polgárságot és a bér munkásságot érti, akiket mint ipari osztály foglal össze és szervez beállítja a nemességgel. A proletáriátust, mint önálló osztályt, Saint-Simon még nem ismeri. A munkásoknak is igazságot akar szolgáltatni, de ezt az igazságot a munkások ne harcolják ki maguknak, hanem abban mint a burzsoázia szocialis szellemétől áthatott jótéteményében részesüljenek. Saint-Simon is a legnagyobbak, nevezetesen Európa királyainak belátására számít, akiket az Ipar Világszövetségében kíván egyesíteni és éppen ezért őt is utópistának kell tekintenünk, aki a szocialista tudománynak nagyon fontos alapján rakta le és a rákövetkező évtizedek bölcsészeti gondolkodását nagy mértékben befolyásolta; kiváltképpen tőle származnak a Marx által későbbben teljesen kifejlesztett gazdasági vagy materialista történetiszemlélet első kísérletei.

Saint-Simon legutolsó műve „Az

új kereszténység” túlradó vallásos rajongástól áthatott. Ez a nagyszívú gondolkodó ebben a művében új vallást hirdet: a felebaráti szeretet vallását, a munka evangéliumát. A szocialista gondolat különösen tisztán jut kifejezésre benne, a maga vallásos módján.

Owen Róbert

Egészen más egyéniség lép elének a harmadik nagy utópistában, az emberbarát Owen Róbertben, aki bár szegény családból származik és saját erejéből tekintélyes állásba, önálló ipari vállalkozóvá vergődik fel, egész életének művét és szerencsését a munkásságnak ajánlotta. Owen működésének sajátossága nagyrészt Anglia sajátos viszonyaihoz adódik. Anglia társadalmi viszonyai sokkal fejlettebbek voltak az abban az időben, mint Franciaországé vagy Németországé. Owen Róbert csak Angliában léphetett fel, a modern szocializmus csak Angliában keletkezhetett. Hiszen elsősorban Angliában ment végbe az áttérés a kézműiparról a gépiparra, a nagyüzemi termelésre; a modern Angliában volt először bér munkásság; itt kellett tehát legelőször és különös kielevezettséggel kialakulniuk ama nagy problémáknak is, melyek akkor napirendre kerültek és nagyrésztben még ma is megoldásra várnak. Abban az időben, amikor Owen fellépett, az angol munkásosztály az elképzelhető legromlottabb helyzetben volt: korlátlan munkaidő, alacsony munkabér, női és gyermekmunka a legszegényetesebb formáiban, példátlan lakásnyomrúság, a gyári munkásvédelem és az iskoláztatás hiánya. Mindez együttvéve az angol munkásságot abban az évtizedben akarat nélküli tömeggé, baromi sorsba jutott csordává változtatta, akik fizikai és kulturális lesüllyedtségükben egyszerűen képtelenek voltak sajátmagukon segíteni. Úgy látszott, hogy az angol munkásosztály testi, szellemi és erkölcsi pusztulásnak esik áldozatul. Ekkor lépett fel Owen Róbert, a „szociálpolitika szellemi atyja” — ahogy joggal nevezték őt —, egy férfiú, jellemének ma-

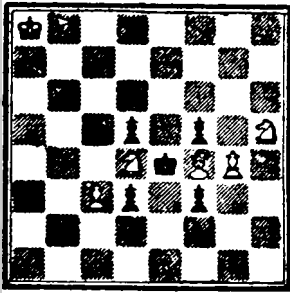
gasztosságáig gyermeki egyszerűségével, egyben az emberek született vezetője, mint kevesen mások. (Engels.)

Owen is utópistának tekintjük és ennek megvan a maga oka: egyáltalán nem ismerte fel a szocializmus fejlődéstörténeti szükségességét. Pedig éppen ez jellemzi a modern szocialistákat. Történelmi éleslátás tekintetében Owen Saint-Simon alatt áll. De ezenfelül Owen is egyike a szocialis kísérletezőknek: Amerikában kommunista telepet, Angliában munkásbörzét alapított, ahol a pénzforgalom kikapcsolásával, a munkaidőnek mint értékmérőnek alapulvételével akarta a munkaterméket egymással kicserélni. Mindkét vállalkozása meggyúsult és Owennek egész vagyonába került.

Sokkal nagyobb jelentőségű azonban Owen működésének másik része, amely a szocializmus utópikus korát messze túlszárnyalta, sőt belső tartalmánál és eszméjénél fogva a munkásmozgalom legmodernebb és legfejlettebb korszakához tartozik. Ez a szociális reform, a szociálpolitika terén való tevékenysége. Gyapjufonóüzemben, New-Lanark-ban, ahol 2500 munkást alkalmazott, megrövidítette a munkaidőt, fölemelte a munkabéreket, a munkások gyermekei számára iskolákat rendezett be, fogyasztási szövetkezeteket létesített és még sok más reformmal a munkások számára egyszerre emberi létet teremtett. A newlanarki tanítások azóta az egész kulturvilágot meghódították, New-Lanark óta a szocializmus mielőtt még tudománnyá és szervezett mozgalommá lett, már gyakorlati valósággá vált. A munkásosztály szocialis helyzetének javítása nélkül, amely New-Lanarkból indult ki, az egész modern munkásmozgalom elképzelhetetlen volna. Owen Róbert New-Lanark-ban többet tett és nagyobbat alkotott a szocializmus számára, mint amennyit elődei és sokan utódai közül megkíséreltek. Röviden: New-Lanark, a szó igazi értelmében a világtörténelem fordulópontjává vált, melynek a jövő fejlődése szempontjából kiemelkedő jelentőségét, sajnos, még mindig félreismerik. (Folyt. köv.)

22. számú feladvány

E. PAPE (Paris)

Matt 2 lépésben

Világos: Ka8, Ff4, Hd4 és h5, gy:c3, g4 (6 drb.)

Sötét: Ke4, gy d3, d5, f3, f5. (5 drb.)

(Megfejtése e rovatunk végén) /

Legközelebbi rovatunkban 3 hónapra terjedő feladvány megfejtési

versenyt írunk ki, jelentékeny díjakkal. A versenyen mindenki részt vehet.

(Laibachi verseny, 1938.)

Tot --- Dr. Asztalos.

1. c4, c6. 2. Hf3. d5 3. b3, Hf4. 4. Fb2, e6 (A világos fél felállása Nimzovics mester találmánya, aki a bizarr megnyitó lépéseket kedvelte.) 5. e3. Fe7. 6. Fe2, u-0, 7. 0 0, Hb-d7. 8. d3, b6 9. Hb-d2, c5. 10. Vc2, Fb7. 11. Bf-d1, Ba-c8. 12. Ba-c1, Fd6. 13. Hf1, Be8, 14. Hg3, Fb8. 15. Hd2 (világosnak nincs terve sötét csakhamar magához ragadja a kezdeményezést.) 15... He5. 16. Hf3, Hc6. 17. a3, d4 (A helyes áttörési manőver.) 18. exd4, cxd4. 19. b4, e5. 20. Hd2, He7. 21. Be1, Hg6. 22. Ff3, Fxf3, 23. Hxf3, Hd5. 24. Bc-d1, Vd7. 25. Vd2, Hd-f4. 26. Kh1, Vg4. 27. h3, Vd7. 28. Kh2, Hxg2 (Döntő áldozat) 29. Bh1. H2-f4. 30. Hg1, Hh4. 31. f3. (Ag3 huszár lépéseire Hxh3 a válasz.) 31... Vxh3+ (Ra-

REJTVÉNYROVAT

3. sz. keresztrejtvény megfejtése:

M A R X É S E N G E L S
A Z S U K O V Z
T F A S I Z M U S A
E B E E P O E A O B
R Ö K A V T H I B A
I R E U P H A L A D
A T T L E A R L U S
L Ö E A A R A A E A
I N Z E Z E K N R G
S Ö R D Ö G K U T E
T I M R E D I R
A V I L A G N E Z E T T

A középen lévő négy betű Bruder Ferenc és Lakatos István elvtársainknak, a Szociáldemokrata

Párt két régi harcosának a monogramja.

Helyes megfejtést küldtek be: Borbély Erzsébet, Kardos Jenő, Schwarcz Jenő, Pop Victor, Kovács Ernő, Heim Andor. A sorsbírók eredményeként a jutalomkönyveket Kovács Endréné és Pop Victor nyerték. Személyesen átvehetik a kiadóban.

A megfejtéseket legcélszerűbb kockás papírra kirajzolva, a megfelelő betűk beírásával beküldeni. Az ábrát nem célszerű kivágni, mert ezáltal az egyes példányok összegyűjtése és évfolyamonkénti bekötése lehetetlenné válik, illetve csorbát szenved.

4. számú keresztrejtvény

Rejtvény pályázatunkra beküldte Kont Vilmos

Vízszintes sorok: 1. „Ezek“ voltak Szálasi, Bárdossy, Reményi-Schneller stb. amiért most bűnhődniök kell. 2. Férfinév. 13. „Mese“. 14. Csapadéka. 15. Kereskedelmi rövidítés. 16. Őrli az idő. 17. Csikós és gulyás mindennap teszi. 18. Angol férfi becenév. (Közismert.) 20. Késnek van. 21. Rangjelző. 22. A „Vörös Hadsereg“ egyik legvittezebb tábornoka. 25. Fordított személynév. 26. Adás-vétel lebonyolításából keletkezik. 28. „Rini“ ikerzava. 30. Női név. 31. Női név. (Fölös ékezet.) 32. Kedvenc lapunk. 34. Kutyája. (Fölös ékezet.) 36. A biblia szerint Lót és legidősebb leánya leszármazottai. 38. Szarvasfej. 39. Ektelen „agg“. 40. Pislog más-salhangzó. 41. Háziallat. 43. Török vízipipa. 45. Adám és Éva.

Függőleges sorok: 1. Enekes má-dár. 2. Két szó: 1. Rendkívül sürgős. 2. Nulla. 3. Magyar író. (Enek a búzamezőkről.) 4. Két szó: 1. Megtörtént dolog. 2. A művészet egyik ágába. 5. Mult idő ragja. 6. Fiatal háziállat. 7. Ósrégi. 8. Mindennek van. 9. „Csinálá“ vagy „végezé“. 10. Történelmi nevezetességű jogoszláv község. 11. Az Atlanti-óceán nagy mellékveze. 19. Negy-lábú háziállatok egyik fő eledele. 23. A német elnyomatás alól felszabadult népek atyjukként tisztelik. 24. Legfontosabb italunk. 27. Vissza: Ügyész teszi. 29. Két szó: 1. Van ideje. 2. Hangszer. 33. Fordított ket-tős más-salhangzó. 35. Női név. (Ma-gánhangzó. 37. Keleti nép. (Fölös ékezet.) 40. Pápai Gődör Rezső. 42. Állatlakás. 43.

gyógó befejezés.) 32. Hxh3, Hf3 matt. A Jugoszláviában hosszabb ideig élt kitűnő magyar mester az egész játszmát kitűnő pozícióérzéssel vezette.

A kolozsvári sakkélet a tél folyamán a Belvárosi Kávéház helyiségeibe összpontosult Majdnem mind-egyik kolozsvári jobb amatőr ad itt egymásnak naponta találkozót és a sok néző az erős játszmák egész sorozatában gyönyörködik. Dr Bródy mesteren kívül megemlítendőek Asztalos, Balogh, Farago (a kiváló vég-játék-komponista), Hajnal, Jonescu ezredes, Kovács F., Dr. Lórinç tanársegéd és még sok más jelenté-keny játékerőt képviselő helybeli amatőr. — Jó lenne most már mi-előbb megrendezni Kolozsvár baj-nokságát is.

A 22. sz. feladvány (Pape) meg-fejtése: 1. Hd4-e5. Változatok: 1... d3. 2 Hc5 matt. 1... f3, Hg5 1... fxc4 Hg3 matt Kisigényű kettes, csinos mattokkal.

Mindenkit érdekel Krizsó Kálmán elvtárs műve:

BETŰRÖL – KÉPRÖL MUNKÁSOKNAK

amely a feltörekvő munkásosztály szépség-törekvéseit szolgálja külföldi: színnyomatok-kal, Ady Endre portréjával s más képekkel. Az album a nyomtatászat tükét tárja az olvasó elé ábrákkal és korrektúramintával. Külön verseskönyvecské a nyomtatászat dicséretéről szól. Egy 12 darab exlibrist magába foglaló kis album pedig a könyvjegykultúrát szolgálja.

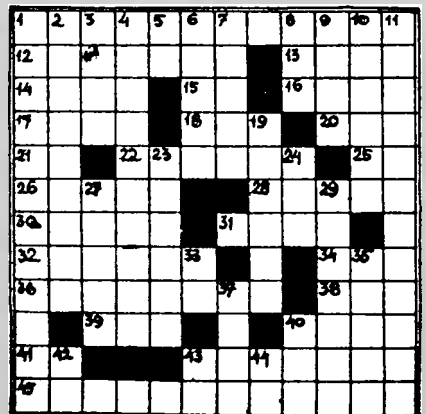
Szakszervezeti tagok filáron, 500 lejért rendelhetik meg az „Erdély“ kiadóhivatá-lában a portó hozzáadásával

Bukaresti pártunk kiadásában megjelent

az 1946. évi

Almanach

Kapható a kolozsvári párttitkárságnál

Jön már a tanárok és tanítók fizetése...

Szükségletben:

— Azonnal jön kérem a főnök úr, addig méltóztassék helyet foglalni!

- Mennyi a szalámi kilója?
- Ötezer
- Hogy tetszett mondani?
- Hétezeröttszáz!
- Kérem én ötezret értettem...
- Az akkor volt... most kilencezer az ára és ne alkudjon, mert szabott árak vannak!

Szerkesztői üzenetek

Többeknek: A rejtvény-megfejtéseket legkésőbb szeptember 15-ig kell beküldeni, a később érkezőket nem vehetjük figyelembe.

Rejtvénypályázatunkon több rejtvényvel is részt lehet venni, mivel azonban máris igen sok pályamunka érkezett, csak a legjobbakat, főleg azokat közöljük, melyeknek szövege inkább megfelel lapunk szellemének.

Fényképpályázatunkra is igen sok szebbnél-szebb pályamunka érkezett, de sajnos majdnem kizárólag természetből vett turisztikai tárgyú képeket küldtek be a pályázók. A legszebbeket karácsonyi számunkban közöljük. A jövőre vonatkozólag azonban csakis szociális tárgyú, a munkával, a termeléssel és a demokratikus mozgalmakkal kapcsolatos képeket kérünk.

K. H. Írása nem felel meg lapunk szellemének.

K. H. Írása nem felel meg lapunk szellemének.

F. G. Kedves, hangulatos, de nem nekünkvaló. Küldjön másikat.

W. O. Rajza legközelebb jönni fog.

H. I. Kérjük legyen türelmes, ahogy sor kerül rá, jönni fog.

ERDÉLY

szociáldemokrata napilap

képes vasárnapi melléklete

Szerkesztik:

SALAMON LÁSZLÓ és WOLFF SÁNDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár, Szabadság-tér 30., I. em.
Telefon: 243.

Kéziratokat, fényképeket, rajzokat vissza nem adunk és meg nem őrítünk